

STADSHOLMEN

FÄRGARGÅRDEN 1

Barnängsgatan 66, Färgargårdstorget 7–9

SÖDERMALM

Stadsholmen

AB Stadsholmen är Stockholms stads bolag för förvaltning av äldre, kulturhistoriskt värdefulla fastigheter. Vi äger och förvaltar merparten av bebyggelsen inom kulturresevatet östra Mariaberget, Skinnarviksberget, Åsöberget och Vita bergen samt området vid Katarina kyrka. Dessutom är Stadsholmen största fastighetsägare i Gamla stan, på Långholmen och i Djurgårdsstaden. Vi äger och förvaltar även gårdar i ytterstaden – stamfastigheter från vilka stadens moderna förorter vuxit fram. För närvarande omfattar beståndet 279 fastigheter med drygt 700 byggnader, som inrymmer 1633 lägenheter och 804 lokaler. Stadsholmen är ett dotterbolag till AB Svenska Bostäder.

Stadsholmen bildades 1936 av samfundet S:t Erik för att rusta upp några kvarter i Gamla stan. Stadsholmen är det äldre namnet på denna stadsdel. 1967 förvärvade Stockholms stad bolaget och överförde merparten av sitt äldsta bostadsbestånd till Stadsholmen. Under åren har även Stadsholmen övertagit byggnader från andra fastighetsägare som byggnadsstyrelsen, kriminalvården och Gatu- och fastighetskontoret i Stockholm.

Med tiden har ett synsätt vuxit fram där antikvariska principer baserade på varje hus historia och förutsättningar blivit vägledande för hur byggnader och yttre miljö ska förvaltas och rustas. Flertalet av våra fastigheter har högsta klassificering (blå) vilket innebär att de har så stora kulturhistoriska värden att de motsvarar kraven för byggnadsminnen. För oss är byggnadsvård ett vardagsarbete och allt vi gör präglas av respekt för husen och deras historia.

FAKTABLAD

Byggnader och miljöer berättar ofta något om vår historia. Genom byggnaderna kan vi få veta hur staden och samhället förändrats. Husen ger oss också kunskap om hur människor har arbetat, bott och inrett sina hem och de speglar även olika gruppers livsvillkor.

Somliga hus är väldokumenterade och omskrivna medan andra är mer anonyma. Under några år har vi tillsamman med Stadsmuseet i Stockholm arbetat med att sammanställa en kortfattad information om alla våra fastigheter; information om när husen byggdes, hur de har förändrats och hur de har använts under åren.

För att kunna beskriva den enskilda fastighetens historia har vi dels besökt varje hus för att se vad som finns kvar från äldre tid och dels letat uppgifter i arkiv och litteratur. En del nya foton har tagits för att illustrera faktabladet.

För att hinna med alla fastigheter inom rimlig tid har arbetet byggts på lättåtkomliga uppgifter. Ingen fullständig arkivforskning har alltså gjorts och de historiska beskrivningarna är därför inte heltäckande. Ibland kan uppgifter i olika arkiv också vara motsägelsefulla och det har inte alltid funnits möjlighet att reda ut frågetecken. Faktabladet kan därför komma att fördjupas och förändras vid nya undersökningar i framtiden.

Faktabladet finns samlade på Stadsholmens webbplats www.stadsholmen.se

- 1 BOSTADSHUSET AV TRÄ**
- 2 BOSTADSHUSET AV STEN**
- 3 UTHUS I PUTS FRÅN SLUTET AV 1700-TALET**
- 4 TRAPPBYGGNAD**
- 5 UTHUS FRÅN 1940-TALET**

TOMTEN VAR URSPRUNGLIGEN BEBYGGD MED ETT FLERTAL HUS. HÄR FANNNS BLAND ANNAT PRESSHUS, TORKHUS, BONINGSHUS, BÅTHUS, FÄRGERIBYGGNAD OCH SVAVELKAMMARE. DET FANNNS ÄVEN STALL, PUMPHUS SAMT EN MÅNGD BODAR OCH SKJUL. UNDER 1930-TALET REVS DE FLESTA HUS, ENDAST TVÅ KVARSTOD, BOSTADSHUSEN I STEN OCH TRÄ. FOTO ATELJÉ LARSSON. SSMFA20173

Färgargården 1 är bebyggd med två bostadshus och har sedan slutet av 1600-talet och fram till 1920-talet använts för färgeriverksamhet knuten till klädtillverkningen vid Barnängens fabriker. De två bevarade bostadshusen utgör en industrihistoriskt betydelsefull rest av färgeriet som genom århundraden genomfördes i samma lokaler och med ungefär samma principer.

Tomten var ursprungligen mycket större och bebyggd med många hus som på olika sätt var kopplade till verksamheten. Trähuset (nr 1 på kartan) uppfördes under 1730-talet som fabriksbyggnad. Dess vind är unik och vittnar om verksamheten där tygstyckena hängdes upp för torkning. Huset ombyggdes omkring år 1775 till bostadshus. Stenhuset (nr 2 på kartan) byggdes innan år 1790, oklart exakt årtal. Byggnadernas karaktär ger en liten inblick i en 1700-talsmiljö och de skapar ett miljömässigt och byggnadshistoriskt värde med deras tidstypiska volymer och materialval. Invändigt finns de äldre planlösningarna bevarade och snickerier såsom bröstningar, fyllningsdörrar och foder från 1700-talet. Från 1800-talet finns bevarade kakelugnar och från 1900-talet präglas framförallt stenhuset

av renoveringen under 1940-talet efter ritningar av Ragnar Hjort.

Fastigheten Färgargården 1 är blåvärderad enligt Stockholms stadsmuseums kulturhistoriska klassificering. Det innebär att den har ett synnerligen stort kulturhistoriskt värde.

OMRÅDESBESKRIVNING

Det tidigare avskilt belägna området kring Nytorget och Hammarby sjö blev ett centrum för textilnäringen i den första etappen av Stockholms industrialisering. Redan under 1600-talets senare del etablerades textilindustri i den så kallade Malongen vid Nytorget och vid Färgargården och Barnängen. De förhållandevis stora skarorna textilarbetare och deras familjer hade särskilt problematiska levnads- och arbetsförhållanden.

STENHUSETS ÖSTRA FASAD MED STORA FÖNSTERÖPPNINGAR I DEN ANDRA VÅNINGEN. FOTO: J. MALMBERG.

Flertalet bodde mycket trångt inom fabriksanläggningarnas gränser eller i utkantsbebyggelsen i Vita Bergen.

Parallellt med industrierna fanns i den glest bebyggda trakten stora trädgårdar, däribland Groens Malmgård, som gav Malmgårdsvägen sitt nuvarande namn. Mer stadsmässig, sammanhängande bebyggelse uppfördes under 1700-talet vid Nytorget och längs Malmgårdsvägen som ledde till Vintertullen vid Hammarby sjö och till vintervägen över isen mot Värmdö.

Idag utgörs området av en unik sammansättning av låga trä- och stenhusområden från 1700- talet och 1800-talets första hälft, grönskade gårdsmiljöer i sluttningen mot Vitabergsparken och bostadshus från senare delen av 1900-talet. Områdets långa bebyggelsehistoria har inneburit att dess omgivning gått från lantlig utkant via industri och hamn till moderna bostadsområden.

Kvarteret Färgargården hette ursprungligen Vintertullen Större efter den tull som låg mot Hammarby sjö, väster om kvarteret. Det nuvarande namnet tillkom under 1980- talet då en omfattande nybyggnad

av bostadshus uppfördes i dess närhet. Vi samma tillfälle bildades även Färgargårdstorget framför Färgargården.

HISTORIK

Gårdens ägarhistoria och verksamhet

Wessmans manufakturverk

Under den senare delen av 1600-talet anlade färgaren Hans Wessman ett manufakturverk för klädestillverkning och färgning på sin tomt vid Hammarby sjö. Tomten finns utmärkt på stadsingenjören Johan Holms karta, upprättad år 1690 över Barnängsområdet. Den sträckte sig då från nuvarande Gaveliusgatan i norr, Ljusterögatan i väster och Barnängsgatan i öster. I söder avgränsades den mot Hammarby sjö, som sträckte sig upp till den södra delen av nuvarande Färgargårdstorget. Troligtvis var Wessman den som först bebyggde tomten, före år 1688. Vattnet vid Hammarby sjö påstods vara särskilt lämpligt för verksamheten. I Wessmans färgeri färgades tyget, det torkades, virades, klappades, luftades och sköljdes. I politiae-protokoll från 1697 beskrevs att Wessman

DET LÅNGSMALA TRÄHUSET FRÅN 1730-TALET MED BOSTÄDER I BOTTENPLAN OCH RAMVIND OVANFÖR. I BAKGRUNDEN SYNS STENHUSET.
FOTO: J. MALMBERG.

levererade kläder till ”visa regementen”. Wessman avled år 1713 och därefter bedrevs färgeriet av handelsmannen och manufakturisten Johan Christian Buckholtz och från år 1745 av ”Cattune Tryckerij Interressenterne” från Sikla Kattuntryckeri.

Verksamhetens många ägare

Kattuntryckeriet hade redan tidigare haft affärer med Buckholtz och under den perioden hade väveriet och färgeriet kompletterats med ett tryckeri. Redan ett år senare, år 1746 såldes tomten till bancokommissarien Christer Robsahm som lät ombygga det befintliga trähuset. År 1748 fick två gesäller, Carl Ludwig Herpel och Lorentz Brandstedt arrendera färgeriet. Herpel var specialist på ylle och Brandstedt på silkesfärgning. Två år senare, år 1750 övertog de verksamheten och fick möjlighet att köpa en del av tomten. Brandstedt flyttade så småningom, medan Herpel fortsatte i många år till. Under de senare åren hade han färgaren Lars Wilhelm Wadman som kompanjon vilken efter Herpels död år 1773 gifte sig med hans änka. Wadman lät genomföra en ombyggnad på gården då det före

detta väveriet blev bostadshus. Uppförde även bostadshuset i sten. År 1814 såldes gården till färgaren Johan Wanselin som drev färgeriet fram till sin död år 1864, därefter fortsatte hans familj fram till år 1873. Mellan åren 1873- 1899 drev färgaren Per Johan Lagerhall färgeriet. År 1899 förvärvades tomten av Stockholms stad som därefter arrenderade ut verksamheten, bland annat till Robert Johansson och Stockholms bomullsspinneri och Väfveri AB.

Tomtens utseende

Tomten var ursprungligen bebyggd med ett flertal hus. Här fanns bland annat presshus, torkhus, boningshus, båthus, färgeribyggnad och svavelkammare. Det fanns även stall, pumphus samt en mängd bodar och skjul. Under 1930-talet revs de flesta hus, endast två kvarstod, bostadshusen i sten och trä. Husen ligger nära varandra men avskiljs genom en terrassmur av sten. Trähuset är placerat på den lägre nivå, mot det som tidigare var strandtomt. Stenhuset är placerat på den högre tomtdelen. Här låg tidigare även en stor tobaksodling med tobakslada.

BAKSIDAN NORR OM TRÄHUSET MED STENMUR MOT DEN ÖVRE TOMTDELEN DÄR STENHUSET ÄR PLACERAT. ETT PUTSAT UTHUS LEDER TILL TVÅ VÄLVDA KÄLLARE UNDER STENHUSET. FOTO: J. MALMBERG.

Trähuset, hus 1 på kartan

Från väveri till bostadshus

På Tillaeus karta från år 1733 finns en byggnad utmärkt på platsen för det nuvarande trähuset. I en bouppteckning år 1738 efter tomtägaren Christian Buckholtz, beskrevs byggnaden för första gången. Det omnämndes som ett trähus i två våningar ”med åtskilliga rum på botten”. Några år senare, år 1747, lät tomtens nya ägare Robshamn brandförsäkra sin fastighet. Enligt fastighetsvärderingen hade nu byggnadens bottenvåning åtta rum och två avplankade samt en stor vind. Mellan åren 1747–1748 genomgick huset en renovering som skapade dess nuvarande karaktär. Det bestod av två våningar men nu med sex rum och två förstugor i bottenvåningen. Övervåningen innehöll en stor vind som kunde nås via en trappa på gaveln. Vinden var en så kallad ramvind, här fanns långa ekramar där de färgade och sköljda tygstyckena spändes upp för att torka. Ramarnas nederdel var ställbara efter tygens bredd. Byggnaden användes både innan och efter renoveringen som fabrikslokal, år 1753 beskrevs bottenvåningen innehålla vävstolar.

Någon gång mellan åren 1773–1776 genomfördes

en stor ombyggnad från väveri till bostadshus. Huset hade efter renoveringen fyra stora rum och två kök. Troligtvis inreddes huset nu med bröstpaneler och andra snickerier. På ramvinden installerades järnkakelugnar. I samband med ombyggnaden kom troligtvis byggnaden att byggas samman med den år 1754 uppförda vinkelbyggnaden i nordväst. Vinkelbyggnaden revs dock under 1930-talet och trähus nr 1:s västra rum försvann och gaveln flyttades in och fick därmed sitt nuvarande läge. Under 1790-talet panelades huset och taket lades om från torv till tegel. De större rummen försågs med kakelugnar. Under 1800-talet skedde inga större förändringar i huset men vid seklets slut byttes de äldre kakelugnarna ut mot nya vita. Vinden som använts som ramvind förblev oförändrad fram till 1900-talet. I en tidningsartikel ur Stockholms Dagblad 1930 beskrivs den som ramvind men här fanns även en så kallad haspelmaskin som användes för utredning av vissa garnsorter, och ett litet rum intill, med två buntpressar som drevs med handkraft och där garnet buntades till den form som sedan såldes i butikerna.

INTERIÖR I TRÄHUSET MED REKTANGULÄR KAKELUGN FRÅN 1800-TALET SAMT BRÄDTAK OCH BRÖSTNING FRÅN 1700-TALET. FOTO: J. MALMBERG.

Upprustning och renovering

Under 1940-talet avdelades förstugorna med nya innerväggar. Under 1980-talet moderniserades huset med nya kök och badrum. Inredningen lades i befintliga rum och innebar ingen förändring av planlösningen.

Stenhuset, hus nr 2 på kartan

Wadmans nya bostadshus

Den 1 april 1776 anmälde tomtens ägare Lars Wilhelm Wadman ett antal byggnader till brandförsäkringen. Bland annat "2:ne i berget uthuggna välvda källare och torkbod, därovan brädtak". De välvda källarrummen var troligtvis grunden till dagens byggnad. När huset uppfördes på källarrummen är inte klarlagt men år 1793 inkom en ny anmälan till försäkringen om ett stenhus i tre våningar på berget. På grund av det kraftigt ökade försäkringsvärdet är det troligt att

en helt ny byggnad hade uppförts. Huset byggdes som bostadshus med kök, en kammare och stora skafferier i bottenvåningen. Den andra våningen hade fyra rum med porslinskakelugnar och den tredje våningen hade en sal och två kamrar. Alla våningar var sammanbundna med stentrappor och taket var täckt med bräder och tegel. Nocken, takfoten och gavelskivorna var klädda med järnplåtar.

Husets inredning

Huset var intakt fram till år 1873 då den tredje våningen beskrevs förändrad och inredd med ett kök. I en brandförsäkring ges en tydligare bild över husets inredning. Bottenvåningen var till planlösningen oförändrad. Takhöjden var 2,5 meter, förstugan hade ett planstegsgolv och den äldre kammaren var inredd med kakelugn, socklar och tapeter. Det äldre köket hade en järnspis. Överallt var gipsade tak. Den andra våningen hade 3,2 meters takhöjd. Förstugan var inredd med brädgolv, ett väggskåp och utgång till den övre trädgården. Det fanns ytterligare fyra rum, alla med kakelugnar, men ett även med järnspis och utgång till trädgården. Alla hade fönster- och bröstpaneler, tapeter och gipsade tak. Den tredje våningen som var tillgänglig från förstugan via en stentrappa hade 2,4 meters takhöjd. Här fanns en förstuga med brädgolv, ett väggfast skåp och panelat tak. Ytterligare tre rum hade kakelugnar, fotpaneler, tapeter och gipsade tak samt ett kök med järnspis, fotpaneler, limfärgade väggar och gipsade tak. Överst låg en vind på hanbjälkar med en tillgänglig trappa från förstugan. Yttertaket var brutet, täckt med tegel och plåtgärningar.

Upprustning och renovering

Det har skett några mindre förändringar genom åren, men inte förrän under 1940-talet genomfördes en större renovering efter Ragnar Hjorts ombyggnadsförslag. Det var Stockholms Bomullspinneri och Väfveri som skickade in bygglovsansökan för en renovering som syftade till att modernisera huset samt att rekonstruera 1700-talets formspråk. I och med detta revs 1800-talets inredningar ut. Utvändigt högs all puts ned och teglet blästrades, taket lades om och nya takkupor sattes upp. Alla fönster utbyttes. Betongtrappan vid huvudentrén ersattes av gävlesandsten. Invändigt delades några rum upp i mindre för att inrymma nya wc och kök. Dessa har senare på nytt renoverats.

RUND KOLONNKAKELUGN FRÅN 1700-TALET MED TRÄFÖTTER FRÅN 1940-TALET. PLACERAD I STENHUSET (NR 2 PÅ KARTAN). FOTO: J. MALMBERG.

BYGGNADSBESKRIVNING

Trähuset, nr 1 på kartan

Byggnaden nås från Barnängsgatan via grusade gångar och ligger på den lägre tomtdelen som tidigare var en strandtomt. Gårdsplanen söder om huset är gräsbeväxt. På tomten finns en del lönnträd och björkar. Norr om huset finns en hög stenmur och staket mot den högre tomtdelen där Stenhuset (hus nr 2 på kartan) ligger. Här finns ett uthus i puts (hus nummer 3 på kartan) som tillkom på 1790-talet och som leder till två äldre källare placerade under stenhuset nummer 2. Uthuset har murade väggar av gråsten och tegel, en plankdörr med bandgångjärn samt tak av enkupigt tegel.

Exteriör

Huset är ett panelat timmerhus med en sockel av gråsten. Panelen tillkom på 1790-talet och har pilasterliknande knutlådor. Det är målat i gul kulör förutom den norra fasaden som är rödfärgad. Byggnaden är 16 fönsteraxlar långt. Bottenvåningens fönster har två rutor i varje båge och är troligtvis från 1800-talet, med återanvändna näbbslag. Fönstren omges av fönsterluckor med diagonalställda brädor och bandgångjärn. Den övre våningen har fönster med sex rutor i varje båge mot norr samt två i varje båge mot söder. Fönsteromfattningarna har profilerade lister. Entrépartierna markeras av en dekorativ och profilerad omfattning i trä. Dörrarna är pardörrar

med halvfranska fyllningar, den övre delen av glas. Ovan dörrarna finns ett litet plåttak. Taket är ett sadeltak med enkupigt tegel och har en profilerad taklist. Det finns två skorstenar med plåthuv. I det nordöstra hörnet finns en tillbyggnad av stående brädor som innehåller trappa till vinden (nummer 4 på kartan).

Interiör

Huset har en välbevarad planlösning sedan 1790-talet. Senare förändringar har framförallt skett med nya innerväggar inom förstugan där badrum installerats. I byggnaden finns ett flertal bevarade snickerier från 1700-talet, bland annat panelade tak med vulstprofil. Här finns även halvfranska bröstpaneler samt släta med profilerad mittelbandslist. Två typer av fotlister förekommer, en vulstprofil från 1700-talet samt karnisprofil från 1800-talets slut. Flertalet fönsterfoder är av barocktyp med slät bräda och profilerade kanter. Troligtvis är de äldsta och ursprungliga dörrarna de med utanpåliggande fyllningar. Det finns även en helfransk rokokodörr som förmodligen sattes in under 1770-talet. Till de äldsta dörrtyperna hör foder av barocktyp med slät bräda och profilerade kanter. I huset finns två murade spisar med kåpor från 1770-talet. Vita kakelugnar, tre rektangulära och en rund är från 1800-talet. Vinden som nås via en utvändig trappbyggnad är öppen och har panelade väggar och tak. Mellan trapphuset och vinden sitter en äldre bräddörr med diagonalställda brädor och bandgångjärn, troligtvis från 1700-talet.

Stenhuset, nr 2 på kartan

Huset och trädgården är placerat på den högre tomtdelen som omges av ett enkelt spjälstaket från 1940-talet. Trädgården har omfattande terrasseringsar, naturstenstrappor och blomster. Ursprungligen var tomten större, det som tidigare var dess huvudsakliga odlingsyta och prydnadsträdgård på den norra delen är idag avstyckat och bebyggt med bostadshus. Här fanns vid sekelskiftet 1900 bland annat en stor tobaksodling. I den kvarvarande trädgården finns spår från flera perioder och brukare. Till den äldsta perioden hör troligtvis terrassmurarna och en syrenhäck längs med övre muren. I stenhusets trädgård finns ett uthus från 1940-talet.

Exteriör

Huset som är fem fönsteraxlar brett har slätputsade

ljusgula fasader på en låg spritputsad och svartmålad sockel. Längs långsidorna finns en enkelt profilerad takfot. Taket är ett mansardtak lagt med enkupigt tegel. Vindskivor, skorstenar och fönsterkupor täcks av svartmålad plåt. Fönstren är gråmålade och omges av gråmålade fönsterluckor med profilerade horisontella bräder i bottenvåningen. Alla fönsterpartier är från 1940-talet och med olika storlek och karaktär. Den andra våningens fönster är stora och avdelade med en tvär- och mittpost och fyra öppningsbara bågar. I takfallet sitter fyra takkupor, mittenkupan mot öster är ursprunglig, övriga är från 1940-talet. Mot öster finns en balkongöppning med smidesgaller från 1940-talet. Huvudentrén är placerad mot öster och markeras av en putsad omfattning med slutsen och belysning. Dörren är en gråmålad pardörr med profilerade brädor. Varje dörrblad har ett ovalt fönster i ovankant som sågades upp under 1940-talet. I fasaden mot norr finns en sidoentré med gråmålad enkel dörr och snedställd profilerad panel. I den södra fasaden finns fyra synliga ankarlut från 1700-talet och på den västra fasaden finns en gulmålad skyddsrumslucka som leder till en matkällare, 1940-tal.

Interiör

Huset är ett bostadshus för en familj. Invändigt har huset en äldre planlösning samt några bevarade snickerier. Trappan med steg i öländsk kalksten är ursprunglig. En stor del av husets inredning renoverades under 1940-talet och kompletterades med imiterande 1700-talsstil. Bevarade från 1700-talet finns bland annat profilerade foder, halvfranska fönsternischer och ursprungliga spegeldörrar i rokokotyp med hel- och halvfranska speglar. Salong och matsal har en halvhög gråbeige spegelindlad bröstning med profilerad fotlist och överliggare, troligen från sent 1700-tal samt dörröverstycken i trä från 1700-talet. I salongen finns en fyrkantig empirkakelugn med klassicerande motiv, i mörkt lila på vit bakgrund. Kakelugnen deponerades av Stadsmuseet. I matsalen finns en rund kolonnkakelugn från 1700-talet med grågul glasyr med lila dekor. Ugnen sattes om under 1940-talet och försågs med träfötter. I sovrummet på den tredje våningen finns en tredje kakelugn, deponerad av Stadsmuseet 1943. Kakelugnen är från 1700-talet, rund och med en blomsterdekor på gulvit botten. Underredet är nygjort. Under renoveringen på 1940-talet inreddes ett rum i huset med kinesiskt tema.

GEMENSAMT ANSVAR FÖR VÅR LEVANDE HISTORIA

Byggnader och miljöer med stort kulturhistoriskt värde berättar alltid något väsentligt. Det kan handla om stadsutveckling, samhällsförändringar, arkitektur, stilideal eller hantverksmetoder, men också om hur människor har bott och inrett sina hem eller om de skilda livsvillkoren för olika sociala skikt. Att fastigheterna byggts om och moderniserats under årens lopp är en del av historien.

Vi och våra hyresgäster är tillfälliga brukare i ett långvarigt historiskt skede. Vi har ett gemensamt ansvar för att aktivt och på ett varsamt vis bevara de värdefulla miljöerna till framtida generationer. Varsamhet kan bland annat innebära att behålla äldre planlösningar och att vara rädd om inredningsdetaljer som paneler, dörrar, lister och kakelugnar. Anpassningar och förändringar kan ske, men utan att vi förvanskar oersättliga värden. Individuella bedömningar måste alltid göras från fall till fall. Vi ska inte glömma att stilar och behov skiftar över tiden. Det vi idag kan tycka vara otidsenligt kan av kom-

mande generationer upplevas positivt och värdefullt.

Att använda traditionella material som kalkputs eller oljefärg är också viktigt, liksom att utforma nya inredningsdetaljer så att de passar i miljön. Vid vanlig städning och rengöring måste vi ta hänsyn till att de material och ytskiktsbehandlingar som finns i husen – till exempel trä, kalksten, stuck, oljefärg, limfärg och linoleum – är ömtåliga och kräver särskild försiktighet. Även innergårdar och trädgårdar har sina särskilda förutsättningar och ska skötas och utvecklas så att karaktären bevaras.

Stadsholmen har samlat sina riktlinjer för fastighetsunderhåll i broschyren ”Ett stockholmskt kulturarv – att förvalta borgarhus och kåkar”. Alla hyresgäster har fått skriften, men den finns också på vår hemsida. Här finns också några konkreta råd om hur man som hyresgäst bäst vårdar de gamla husen och miljöerna. På Stockholms stadsmuseums hemsida finns allmän information om byggnadsvård, www.stadsmuseum.stockholm.se.